

Tulude vähenemise mõjud valdade ja linnade tegevusele perioodil 2009–2010. Ülevaade

*Milliseid muutusi on viimaste aastate majanduskriis
omavalitsustele kaasa toonud?*

Tulude vähenemise mõjud valdade ja linnade tegevusele perioodil 2009–2010. Ülevaade

Milliseid muutusi on viimaste aastate majanduskriis omavalitsustele kaasa toonud?

Kokkuvõte ülevaate tulemustest

Mida me uurisime?

Riigikontroll analüüsis valdade ja linnade finantsnäitajaid ning kogus omavalitsusjuhtide arvamusi selle kohta, kuidas on perioodil 2009 kuni 2010 koos majanduskliima jähinemisega kaasnenud tulude vähenemine mõjutanud omavalitsusasutuste töökorraldust, avalike teenuste pakkumist ja hakkamasaamist. Küsitlusega saadi andmed 213 omavalitsuselt. Finantsnäitajate analüüsimisel on kasutatud saldoandmike infosüsteemis ning omavalitsuste eelarve täitmise kuuaruannetes esitatud andmeid. Omavalitsuste maksutulude suuruse ning maksumaksjate arvu muutuse seose väljaselgitamisel on kasutatud Maksu- ja Tolliametist saadud andmeid. Kuna andmed olid kättesaadavad kroonides, on ülevaate põhitekstis jäänud sama vääringu juurde.

Ülevaates ei ole hinnatud valikuid, mida valla- ja linnavõimud on kriisiperioodil teinud, vaid kirjeldatud üldistatuna tulude ja kulude muutuste sisu, ulatust ning tagajärgi.

Miks on see maksumaksjatele oluline?

Viimaste aastate majanduskriis on teinud omavalitsuste võimalustes oma tegevust rahastada olulisi korrektiive ning asetanud valla- ja linnajuhid mitmel pool raskete valikute ette. Perioodi 2009–2010 kokkuvõttes on tulude vähenemist väljendav arv märkimisväärne, ulatudes võrreldes 2008. aastaga ligikaudu 2,9 miljardi kroonini (185 miljoni euron) ehk 13%-ni. Sissetulekute kiire vähenemise tingimustes oli mõõdapääsmatu ka vajadus vaadata kriitiliselt üle väljaminekud ning teha aegsasti otsused nende kooskõlla viimiseks kitsenenud oludega. Omavalitsuste esitatud andmetest selgub, et 2010. ja 2008. aasta võrdluses on väljaminekuid kokku tõmmatud ligikaudu 4,2 miljardi krooni (268 miljoni euro) eest ning selline muutus on põhjustatud suuresti tulude vähenemisest.

Maksutulud moodustavad omavalitsuste eelarvetulust enamasti suurima osa ning maksumaksjal on oluline teada, millised on kärpekohti otsides ja väljaminekuid vähendades olnud omavalitsusjuhtide eelistused ning kuidas on valikud mõjutanud kohalikust eelarvest rahastatavaid teenuseid.

Mida me ülevaate tulemusena leidsime ja järeldasime?

2010. aasta kevadel koostas Riigikontroll ülevaate omavalitsuste tulude, kulude ja finantsseisu muutusest 2009. ja 2008. aasta võrdluses ning tõdes, et omavalitsuste reaktsioon majanduskriisile, mis pidanuks väljenduma eelarvekulude vähendamisenä, jäi aeglaseks. 2010. aasta andmeid eelnevale lisades saab aga täheldada, et mitmed omavalitsused

on teinud viimasel aastal täiendavaid kulukärpeid ning eelarvete seis on oluliselt parandatud.

Kõrvutades omavalitsuste ja riigieelarve tulude muutust kriisiperioodil, ilmneb, et erinevalt omavalitsustest on riigi tulud suurenenud 3%¹ ning seda tänu toetustele, mida saadi 2010. aastal ligikaudu 2,5 korda enam kui kaks aastat varem (toetustest ca 90% oli 2010. aastal välisraha). Kuna riigieelarve tulud muudest allikatest sarnaselt omavalitsustega enamasti vähenesid, siis kaasnes sellise muutusega ca 11% võrra suurem toetuste osakaal riigieelarve tuludes. Omavalitsuste eelarvetes suurenes saadud toetuste osakaal samal ajal 2%, kuid rahas mõõdetuna toetuste summa vähenes, sh olulisel määral just riigiasutustelt saadud või nende vahendatud toetuste summa. Selle üheks tagajärjeks on ka märkimisväärselt väiksemad investeeringud omavalitsustes. Nii investeeriti 2010. aastal omavalitsustes kohaliku elukeskkonna ja teenuste parandamiseks võrreldes 2008. aastaga pea poole vähem (–51%), samal ajal kui riigi poolt investeeringuteks kulutatud rahasumma kahanes 9%.

Riigikontroll kogus ülevaate tarbeks andmeid, millest järeldub, et kuigi tulude vähenemine on perioodil 2009–2010 saanud osaks ca 90%-le omavalitsustest, ei ole see omavalitsusjuhtide arvates toonud enamikul juhtudel kaasa suuri muutusi kohalikule elanikule või ettevõtjale ning võimalused teenuseid tarbida on paljuski samad, mis kriisieelsel perioodil. Järeldust tuleb siiski täiendada tõsiasi, et paljud omavalitsused tegid suuremad kulukärped ja ümberkorraldused oma tegevuses teoks 2010. aastal ning selle mõjud ei pruugi olla veel avaldunud. Viimased jäävadki suure tõenäosusega sedakorda avaldumata, kuna eelmise aasta lõpust alates on omavalitsuste tulude laekumine ja rahaline seis näidanud kriisist taastumise märke.

Ülevaate käigus kogutud teavet kokku võttes sedastab Riigikontroll järgmist:

- **Tulude vähenemise korral on iga neljas omavalitsus lõpetanud mõne vabatahtliku ülesande täitmise.** Vabatahtlike teenuste nomenklatuuri on lühendanud 24% omavalitsustest, seejuures on enamasti loobutud kultuuri, spordi ja noorsootöö toetuste maksmisest.
- **Majandamiskulude ja investeeringute vähendamise tõttu on enim kannatanud teede ja tänavate seisund ning tänavavalgustus.** Teede ja tänavate seisundi halvenemist ärajäänud investeeringute ja hooldustööde tõttu on kriisiperioodil täheldanud 82% omavalitsustest ning tänavavalgustuse pealt on selle tööaega lühendades kulusid kokku hoidnud 66% omavalitsustest. 33% arvates on nimetatud kulude vähenemisega halvenenud ka avalike hoonete kasutusvõimalused.
- Omavalitsuse tegevusvaldkondadest on kahel viimasel aastal kulud vähenenud absoluutsummas kõige rohkem **hariduse ja majanduse** valdkonnas.

¹ Riigieelarve kassapõhised tulud ja kulud 2006–2011 (28.02.2011)
<http://www.fin.ee/doc.php?107117>

- **Probleeme rahaliste kohustuste täitmisel on kogenud kolmandik omavalitsustest.** Tulude vähenemise perioodil on mitmed omavalitsused (31%) pidanud tunnistama raskusi rahaliste kohustuste täitmisel. Enim on esinenud probleeme võla tähtaegse tasumisega kaupade ja teenuste hankijatele – seda on kogenud 27% KOVidest.
- **Omavalitsusasutuste arvu ei ole tulude vähenemine oluliselt mõjutanud.** Asutuste arv ei ole kriisiperioodil märkimisväärselt muutunud, pigem on asutuste arvu vähenemine aeglustunud. Asutuste arvu vähenemise korral on 66%-l juhtudest põhjuseks siiski tulude vähenemine.
- **Omavalitsusteenistujate arvu on paaril viimasel aastal vähendatud pooltes valdades ja linnades.** Teenistujate arvu oli vähendanud 50% küsitletud omavalitsustest ning 37% hinnangul oli vähenemine tingitud tulude kahanemisest. 213-s vastanud omavalitsuses vähenes teenistujate arv kokku 4%.
- **Teenistujate palka on tulude vähenemise tõttu kärpinud enam kui pooled omavalitsused.** Lisaks teenistujate arvule on suurem osa omavalitsusi (58%) olnud sunnitud vähendama ka teenistujate palka, mis 2008. aastaga võrreldes on omavalitsustes keskmiselt kahanenud 10%.
- **Personalikulude vähenemine on halvendanud teenuste kättesaadavust pea kolmandikus omavalitsustes.** Personalile kuluva eelarveraha vähenemise tõttu on haldustoimingute aeg pikenenud ca 24% ning asutuste töö- ja lahtioleku aegasid on lühendatud 14%-s omavalitsustes. Teenuste kättesaadavuse vähenemisele on personalikulude kärbe aidanud kaasa 30% omavalitsustes. **Kuna endiselt ei ole riik kõige üldisemaltki kindlaks määranud teenuste miinimumtasest või kvaliteedinõudeid, ei saa Riigikontroll omavalitsuste hinnangut kinnitada ega seda ümber lükata.**

Sisukord

Olulised muutused KOVide tuludes ja kuludes 2009–2010	5
Majanduskriisist tingitud tulude langus pöördus 2010. aasta lõpus tõusule	5
Tulude taastumist kriisist veavad maksutulud	7
Väljaminekuid kärbiti kokkuvõttes rohkem, kui vähenesid tulud	9
Enim on väljaminekud vähenenud hariduse ja majanduse valdkonnas	11
2009. aasta suur puudujääk asendus 2010. aastal ülejäägiga	12
Tulude vähenemise mõjud omavalitsuste töökorraldusele, avalikele teenustele ja majandustegevusele	13
Omavalitsusasutuste arvu ei ole tulude vähenemine oluliselt mõjutanud	13
Omavalitsusteenistujate arvu on vähendatud pooltes valdades ja linnades	14
Teenistujate palkasid on tulude vähenemise tõttu kärpinud enam kui pooled KOVid	15
Personalikulude vähenemine on halvendanud teenuste kättesaadavust pea kolmandikus omavalitsustes	16
Majandamiskulude ja investeeringute eelarve vähendamine torkab enim silma teede ja tänavate seisundis ning tänavavalgustuses	18
Tulude vähenemisel on iga neljas omavalitsus lõpetanud mõne vabatahtliku ülesande täitmise	20
Probleeme rahaliste kohustusete täitmisel on kogenud kolmandik omavalitsustest	21
Ülevaate iseloomustus	23

Olulised muutused KOVide tuludes ja kuludes 2009–2010

Eelarvetulud

Kas teadsite, et

maksutulude vähenemise määr on 2010. aasta võrdluses 2008. aastaga olnud omavalitsustes sõltumata asukohast 17–18%.

Piirkond	Keskmine muutus (mediaan)
Ida-Eesti	–18,0%
Lõuna-Eesti	–17,8%
Lääne-Eesti	–17,4%
Põhja-Eesti	–17,4%

Elanike arvu järgi rühmitades on mõnevõrra enam vähenenud maksutulud linnades.

KOVi suurusrühm	Keskmine muutus (mediaan)
väike KOV (kuni 1500 el)	–17,7%
keskmine KOV (1500 kuni 3000 el)	–19,6%
väike linn (3000 kuni 10 000 el)	–20,3%
suur vald (alates 3000 el)	–18,1%
suur linn (alates 10 000 el)	–20,4%

Kui võtta aluseks maksutulud elaniku kohta, siis KOVide rühmad üksteisest maksutulude muutuse määra järgi suurt ei erine.

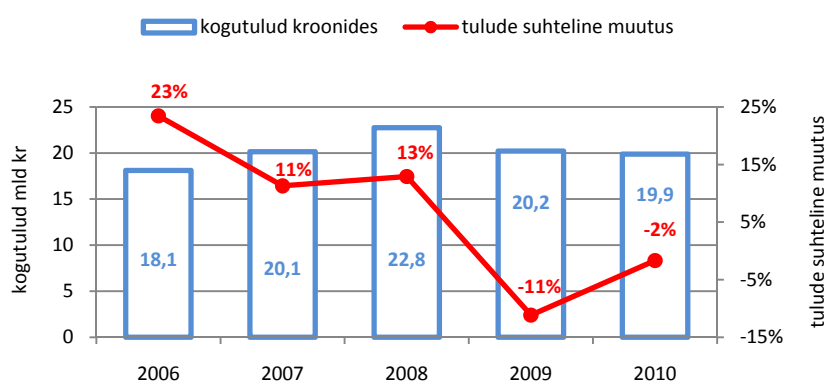
KOVi rühm	Keskmine muutus (mediaan)
suurema sissetulekuga kolmandik	–18,1%
keskmise sissetulekuga kolmandik	–18,9%
väiksema sissetulekuga kolmandik	–18,7%

Majanduskriisist tingitud tulude langus pöördus 2010. aasta lõpus tõusule

1. 2008. aastal ilmnenu majanduskeskkonna halvenemise mõjud jõudsid omavalitsusteni tulude vähenemisena 2009. aastal, kui aasta kokkuvõttes laekus tuludena ca 2,6 miljardit krooni ehk 11% väiksem summa kui aasta varem. Järsk langus oli põhjustatud eelkõige maksutulude vähenemisest, mida mõjutasid nii riiki tabanud majanduskriisiga kaasnenud üldine tagasimineku tööjõumaksude laekumises kui ka riigi tehtud muudatused omavalitsuste tulubaasis. Omavalitsuste maksutulud vähenesid 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes ca 1,6 miljardit ehk 13%.

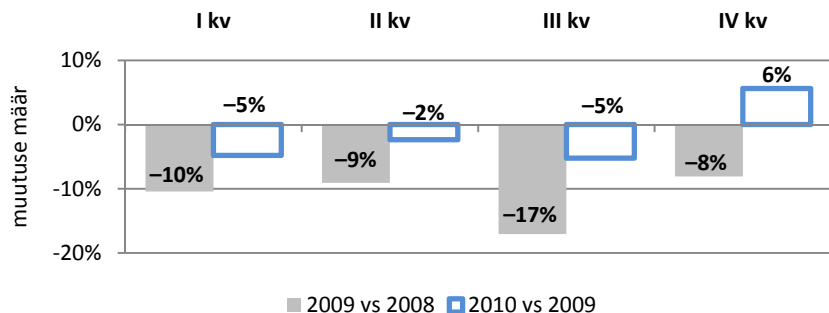
2. 2010. aastal omavalitsuste tulude vähenemine jätkus, kuid vähenemise määr oli tagasihoidlikum kui eelneval aastal (vt joonis 1) ning **kokku vähenesid kahe viimase kriisiaastaga omavalitsuste tulud 2,9 miljardit krooni ehk 13%**. Positiivse määrgina näitasid tulud 2010. aasta viimase kvartali andmete võrdluses aga juba mõõdukat suurenemist (vt joonis 2), mis on jätkunud ka 2011. aasta esimestel kuudel. Kuude kaupa analüüsides on tulude kasv olnud 2011. aasta alguses võrreldes 2010. aasta sama perioodiga 6% (selline oli kasvu ulatuse määr ka 2010. aasta IV kvartalis).

Joonis 1. KOVide kogutulud ja nende suhteline muutus võrreldes eelneva aastaga perioodil 2006 kuni 2010

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

Joonis 2. KOVide kogutulude kvartalipõhine muutus võrreldes eelneva aasta sama kvartaliga perioodil 2009 kuni 2010

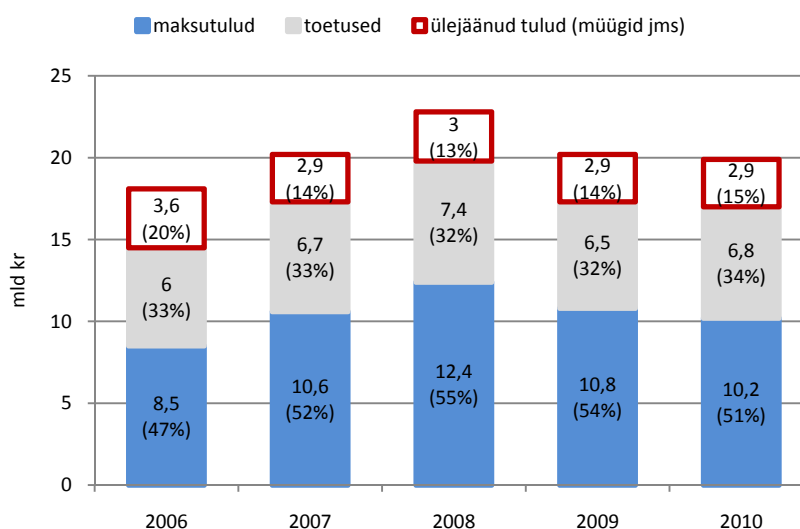
Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

3. Lisaks üldisele tulude vähenemisele, väärib tähelepanu majanduskriisi mõju KOVide tulude struktuurile, milles on vähenenud maksutulude ning suurenenud erinevate toetuste ja muude tulude osa. Kui 2008. aastal moodustasid maksutulud omavalitsuste kogutuludest 55%, siis kaks aastat hiljem oli seda liiki tulude osakaal taandunud 51%-le. Toetuste osatähtsus on samal ajal aga suurenenud 2%. Oluline on ka märkida, et erinevalt maksutuludest toetused ja muud tulud 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga suurenesid ning eelkõige oli toetuste tulugrupp 2010. aasta kokkuvõttes oluliseks kogutulude langust pidurdanud teguriks (vt joonis 3, 4).

Kas teadsite, et

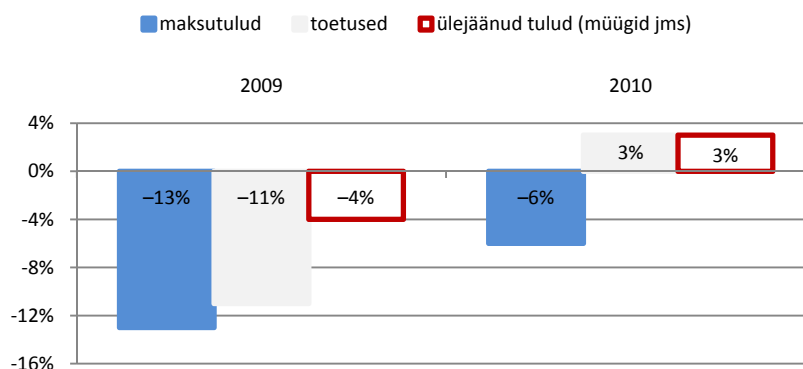
saadud toetuste hulgas on KOVides oluliselt suurenenud maksed valitsussektoris kuuluvatel sihtasutustel (EAS, KIK jt) ja need põhinevad peamiselt EL toetuste kasutamisel. Selliste asutuste poolt KOVidele makstud toetuste summa suurenes 2010. aastal võrreldes 2008. aastaga ca 0,6 miljardi krooni võrra ehk 172%. Samal ajal aga vähenesid KOVidele riigieelarvest makstud mittesihotstarbeline tasandusfondi toetus ca 0,5 miljardi (9%) ning sihtotstarbelised toetused riigilt ja riigiasutustelt kokku ca 0,8 miljardi (48%) krooni võrra.

Joonis 3. Tulude struktuur perioodil 2006 kuni 2010 (sulgudes osakaal kogutuludest)

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuvaruanded

Joonis 4. Tulude suhteline muutus 2009. aastal ja 2010. aastal võrreldes eelneva aastaga tulugruppide kaupa

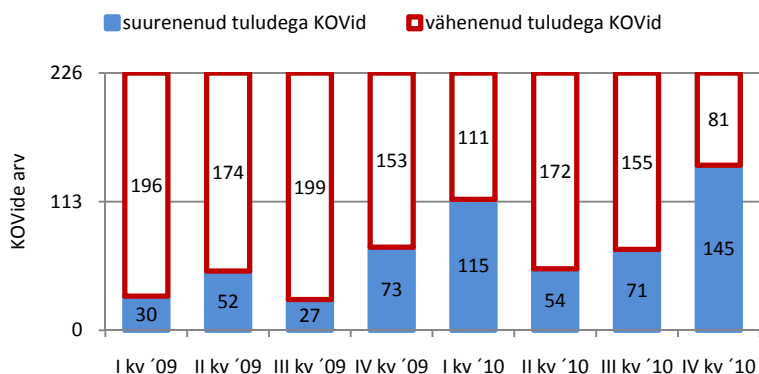
Allikas: KOVide eelarve täitmise kuvaruanded

Kas teadsite, et

kui 2009. aastal vähenesid tulud võrreldes 2008. aastaga omavalitsuse kohta keskmiselt 13%, siis 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga 2%. Maksutulude arvestuses olid vastavad langusnäitajad 13% ja 6%.

4. Positiivne ilming omavalitsussektori kogutulude kasvu kõrval on ka fakt, et 2010. aasta viimastel kuudel lisandus märgatavalt valdasid ja linnasid, kelle tulud olid võrreldes eelneva aasta sama perioodiga suurenenud. Näiteks oli 2010. aasta viimases kvartalis suurenenud tuludega omavalitsusi kokku 145, mis on oluline muutus võrreldes 2009. aasta sama perioodiga, kui suurenenud tuludega üksusi oli vaid 73 (vt joonis 5).

Joonis 5. KOVide arv kogutulude muutuse suundade järgi 2009 kuni 2010

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

Tulude taastumist kriisist veavad maksutulud

Kas teadsite, et

2010. aastal moodustusid omavalitsuste tulud maksudest kokku kaheksast maksust:

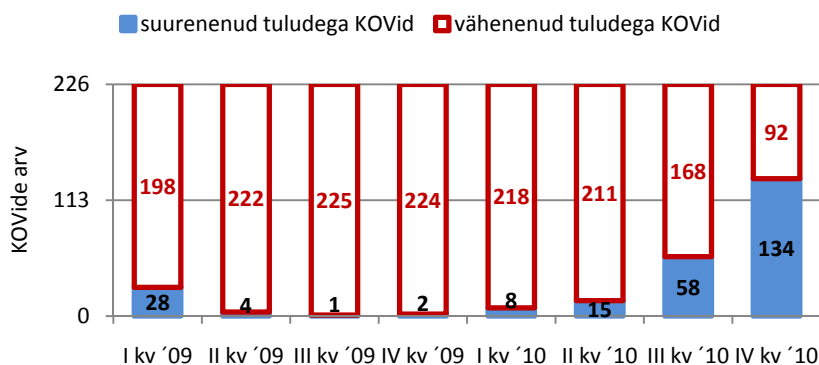
- 1) füüsilise isiku tulumaksust (91%),
- 2) maamaksust (8%),
- 3) paadimaksust,
- 4) loomapidamismaksust,
- 5) müügituludest, 6) reklaamimaksust,
- 7) teede ja tänavate sulgemise maksust ja
- 8) parkimistasust.

75% omavalitsustest sai maksutulul vaid kahest riiklikust maksust: tulumaksust ja maamaksust. Kohalikest maksudest on aga levinumad reklaamimaks (49 KOVid), teede ja tänavate sulgemise maks (22 KOVid) ning parkimistasu (8 KOVid).

Tähelepanu väärib fakt, et kohalikest maksudest suurenesid 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga omavalitsuste tulud müügituludest 43 korda summas 85 miljonit krooni. Muutus on peamiselt tingitud müügitulude kehtestamisest Tallinna linnas alates 01.07.2010.

5. 2010. aasta lõpus kasvasid omavalitsuste tulud eelkõige tänu maksutulude suurenemisele, mis moodustas omavalitsuste kogutulude kasvust 2010. aasta IV kvartalis tervelt 60%. Muudest maksudest (nt maamaks, müügitulud) saadud suurema tulu kõrval paranes sellel perioodil ka tulumaksu laekumine (2%), mis viitab majanduskeskkonna taastumisele kriisist. Samuti suurenes 2010. aasta lõpus märkimisväärselt omavalitsuste osakaal, kelle maksutulud kasvasid eelneva aasta sama perioodiga võrreldes (vt joonis 6).

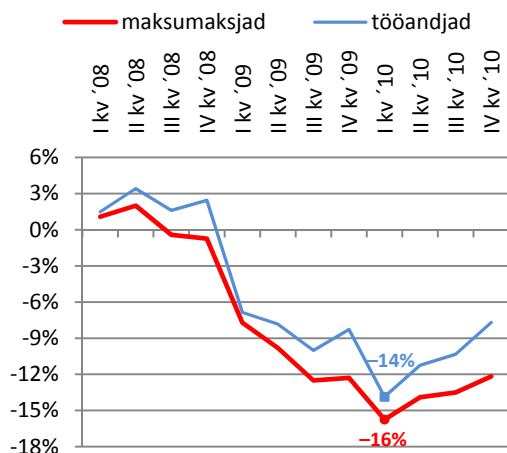
Joonis 6. KOVide arv maksutulude muutuse suuna järgi 2009 kuni 2010

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

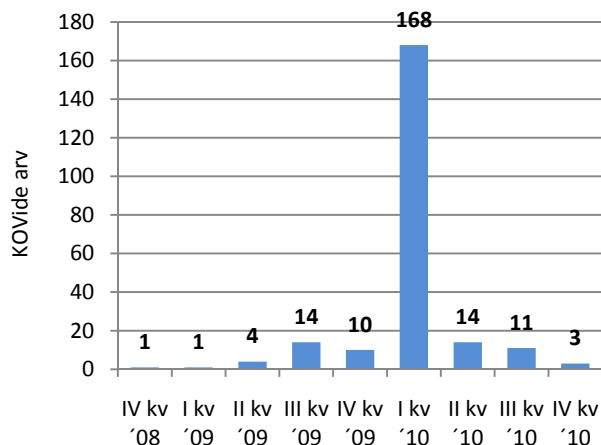
6. Maksu- ja Tolliameti andmetele toetudes võib väita, et omavalitsuste maksutulude suurust mõjutava ühe olulise teguri – maksumaksjate arvu – madalseisu haripunkt oli 2010. aasta I kvartalis. Selleks ajaks oli maksumaksjate arv alates 2008. aasta algusest vähenenud kokkuvõttes 16%. Järgnevatel perioodidel on maksumaksjate arvu vähenemist tähistav kõver pööranud tõusule (vt joonis 7) ning maksumaksjate arv on hakanud taastuma. Ka KOVide arvu aluseks võttes oli maksumaksjate arvu madalseisu haripunkt kriisiperioodil eelmise aasta I kvartalis (vt joonis 8).

Joonis 7. Maksumaksjate ja tööandjate arvu suhteline muutus perioodil 2008–2010 võrreldes 2008. aasta algusega

Allikas: Riigikontroll Maksu- ja Tolliameti andmetele toetudes

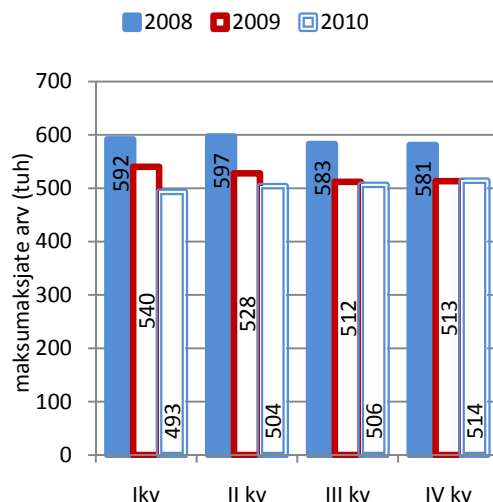
Joonis 8. KOVide jaotus maksumaksjate arvu madalseisu haripunkti järgi perioodil 2008–2010

Allikas: Riigikontroll Maksu- ja Tolliameti andmetele toetudes

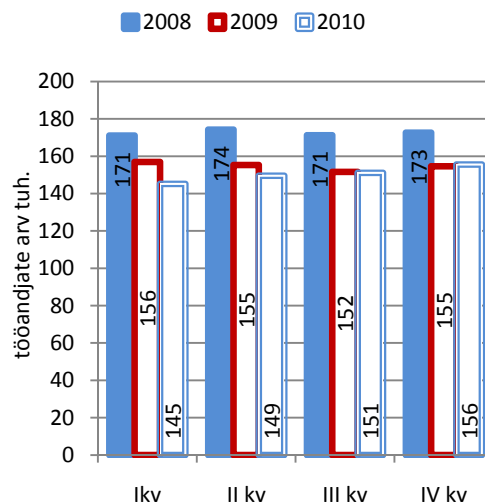
7. Märkimist väärib ka see, et võrreldes nii maksumaksjate kui ka tööandjate arvu IV kvartali andmeid, ületati 2010. aastal juba mõnevõrra 2009. aasta näitajaid (vt joonis 9 ja 10), kuid 2008. aasta tasemeni on siiski veel pikk tee minna. Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt peaksid omavalitsuste tulud füüsilise isiku tulumaksust ületama taas 2008. aasta taseme 2014. aastal.²

Joonis 9. Maksumaksjate arv perioodil 2008 kuni 2010 (tuh)

Allikas: Maksu- ja Tolliamet

Joonis 10. Tööandjate arv perioodil 2008 kuni 2010 (tuh)

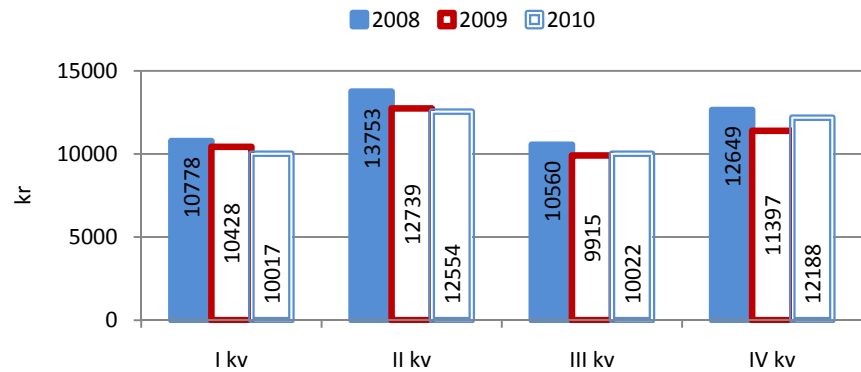

Allikas: Maksu- ja Tolliamet

² Kohalike omavalitsuste ja riigi näitajate võrdlus 1996–2015 (12.04.2011)
<http://www.fin.ee/doc.php?82268>

8. 2010. aasta teisel poolaastal kasvas aasta varasema ajaga võrreldes samuti töötajale ehk maksumaksjale tehtud keskmine väljamakse, millelt tuleb tööandjal erinevate töösuhetega seotud maksude hulgas kinni pidada ja tasuda füüsilise isiku tulumaks (vt joonis 10). Seegi on otsene kinnitus, et omavalitsuste tulubaasi ühe olulise komponendi – füüsilise isiku tulumaksu – laekumist mõjutavad tegurid ilmutavad kriisist taastumise märke.

Joonis 10. Keskmine tööjõumaksudega maksustatav väljamakse perioodil 2008 kuni 2010

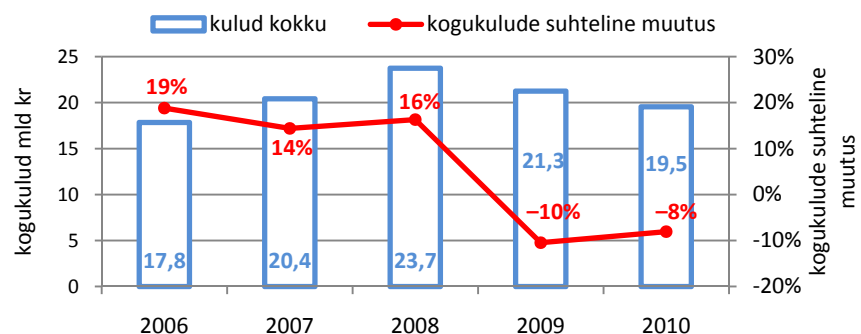

Allikas: Maksu- ja Tolliamet

Väljaminekuid kärbiti kokkuvõttes rohkem, kui vähenesid tulud

9. Kui 2009. aastal vähenesid võrreldes eelneva aastaga kulud³ enam-vähem samas ulatuses kui tulud (erinevus vaid 1% tulude kasuks), siis 2010. aastal vähenesid sama arvestuse põhjal kulud tuludest rohkem. 2010. aasta kulud muutusid aasta varasemaga võrreldes –8% ja tulud –2% (vt joonis 11 ja 1). **Kokku on perioodil 2009 kuni 2010 vähenenud omavalitsuste väljaminekud võrreldes 2008. aastaga aga 4,2 miljardit krooni**, mida on oluliselt enam, kui vähenesid samal perioodil omavalitsuste sissetulekud (vähenemine 2,9 miljardit).

Joonis 11. KOVide kogukulud ja nende suhteline muutus võrreldes eelneva aastaga perioodil 2006 kuni 2010

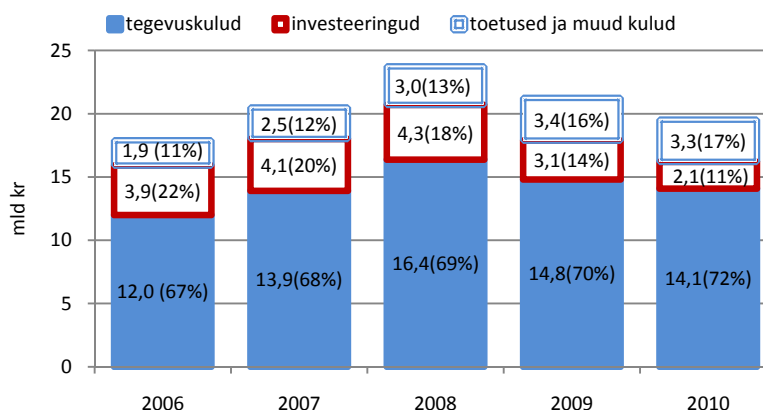

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuvaruanded

³ NB! Kuludena on käesolevas aruandes käsitletud üldiselt KOVide rahalisi väljaminekuid (aluseks kassapõhised eelarve täitmise aruanded), sh raha tasumist vara soetamisel ja renoveerimisel, mida on aruandes nimetatud investeeringuteks.

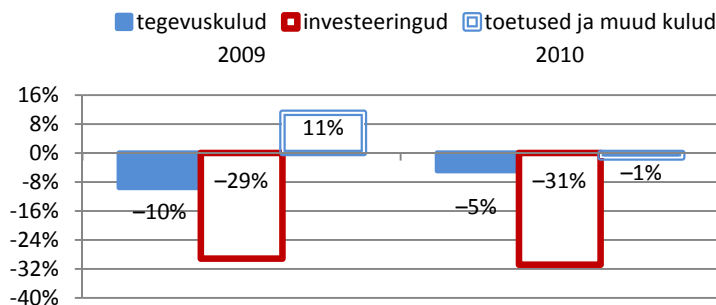
10. Põhiosas on kokkuhoid väljaminekutes saavutatud investeeringute ja majandamiskulude arvelt: kahe viimase aasta kohta kokku on investeeringud vähenenud 2,2 ja majandamiskulud 1,6 miljardit krooni. Suhteliselt suure vähenemise määraga tõusevad esile eelkõige investeeringud, mis on mõlemal aastal vähenenud eelneva aastaga võrreldes pea kolmandiku võrra (vt joonis 13). Seetõttu on oluliselt vähenenud ka investeeringuteks kulutatud raha osakaal omavalitsuste väljaminekutes kokku (vt joonis 12).

Joonis 12. Väljaminekute struktuur perioodil 2008 kuni 2010 (sulgudes on toodud osakaal kogukuludest)

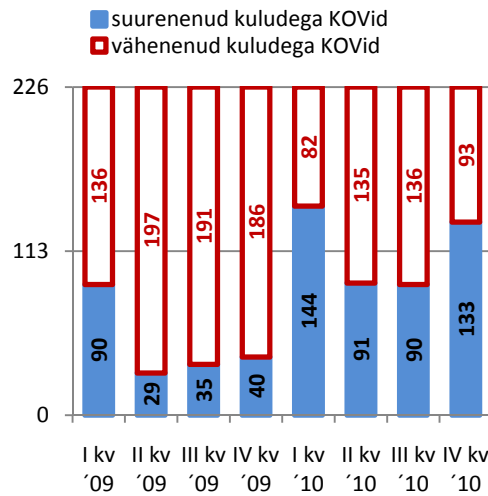
Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

Joonis 13. Kulugruppide suhteline muutus võrreldes eelneva aastaga

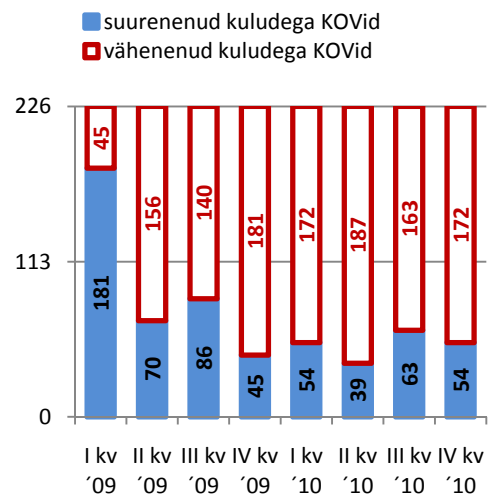

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

11. 2010. aastal on võrreldes aasta varasema ajaga vähenenud suuremal määral ka personalikulud, mis tegid läbi 5% languse võrreldes 2009. aasta 3% vähenemisega. Omavalitsuse kohta on personalikulud vähenenud tulude languse eelse ajaga kõrvutades samuti keskmiselt 8%, samal ajal kui majandamiskulud on vähenenud keskmiselt 15%. Tuleb ka märkida, et personalikulud hakkasid omavalitsused kärpima hiljem kui majandamiskulusid ning seda tõendab majandamiskuludega võrreldes suhteliselt väike selliste omavalitsuste arv, kes 2009. aastal personalikulud vähendasid (vt joonis 14 ja 15). Majandamiskulude muutust hinnates ei saa mööda vaadata ka asjaolust, et nii 2009/2010. kui ka 2010/2011. aastal oli suhteliselt külm ning lumerohke talv, mis ilmselt piiras majandamiskulude täiendava kokkuhoiu võimalusi.

Joonis 14. KOVide arv majandamiskulude muutuse suuna järgi ajavahemikul 2009 kuni 2010

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

Joonis 15. KOVide arv personalikulude muutuse suuna järgi ajavahemikul 2009 kuni 2010

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

Kas teadsite, et

Kui 2008. aastal õppis üldhariduskoolides ca 147 500 õpilast, siis 2010. aastal oli nende arv vähenenud ca 138 400 õpilasele.

Allikas: Statistikaamet (www.stat.ee)**Enim on väljaminekud vähenenud hariduse ja majanduse valdkonnas**

12. Omavalitsuse tegevusvaldkondade järgi on kahel viimasel aastal vähenenud kulud kõige rohkem hariduse valdkonnas, kus personalile on kulunud ca 0,6 miljardit ning investeeringutele ca 1,4 miljardit krooni vähem kui 2008. aastal (vt tabel 1). Kulude vähenemist väljendavate arvude juurde tuleb siiski lisada, et 2009. aasta riigieelarve lisaeelarvega vähendati märkimisväärselt kohalike omavalitsuste hariduskulusid, sh pedagoogide palgaraha toetust, lisaks vähenes samal perioodil ca 6% võrra ka üldhariduskoolides õppivate laste arv.

13. Suhteliselt suur on olnud personalikulude vähenemine omavalitsustes ka üldvalitsemise ja kultuuri alal ning investeeringute ja majandamiskulude vähenemine majanduse alal.

Tabel 1. Kulude muutused olulisemate liikide ja tegevusalade kaupa perioodi 2009–2010 kokkuvõttes võrreldes 2008. aastaga

Tegevusala	Personalikulud		Majandamiskulud		Investeeringud		Kokku	
	mln kr	%	mln kr	%	mln kr	%	mln kr	%
haridus (09)	-592	-10%	-297	-12%	-1353	-72%	-2244	-22%
majandus (04)	-26	-12%	-637	-41%	-863	-63%	-1526	-48%
vaba aeg, kultuur ja religioon (08)	-130	-12%	-205	-26%	-366	-48%	-701	-26%
elamu- ja kommunaalmajandus (06)	-1	-1%	-64	-12%	-266	-70%	-331	-33%
üldvalitsemine (01)	-176	-14%	-121	-27%	-33	-49%	-330	-19%
keskkonnakaitse (05)	-3	-5%	-74	-14%	-147	-74%	-224	-29%
sotsiaalne kaitse (10)	-29	-6%	-50	-11%	-41	-42%	-120	-12%
tervishoid (07)	-2	-3%	-13	-17%	-13	-82%	-28	-19%
avalik kord (03)	-3	-29%	-13	-46%	-5	-99%	-21	-48%

Allikas: KOVide finantsandmed saldoandmete infosüsteemist (NB! Andmed on tekkepõhised.)

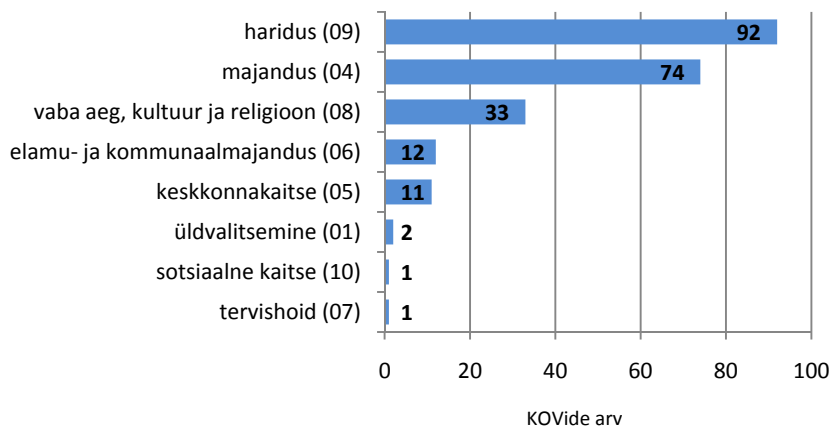
Kas teadsite, et

2008. aastaga võrreldes rahastamises suurima languse läbi teinud haridusvaldkonna alamtegevusaladest on väljaminekud vähenenud kõige enam gümnaasiumidele, s.o kokku 1,3 miljardit krooni, sh investeeringud 0,9 miljardit ja personalikulud 0,3 miljardit krooni.

Majandusvaldkonnas on languse esirinnas teehoid, millele on kulutatud vähem kokku 0,9 miljardit krooni. Muutus põhineb peamiselt investeeringute vähenemisel.

14. Vaadeldes tegevusalapõhiste väljaminekute muutust omavalitsuste kaupa, eristuvad tegevusalade rahastamises suuremate langejatena samuti haridus ja majandus. Eri tegevusalasid kõrvutades on viimase kahe aasta jooksul võrreldes 2008. aastaga saanud osaks suurim kulude vähenemine hariduses 92-s ja majanduses 74 omavalitsuses (vt joonis 16).

Joonis 16. KOVide arvu jaotus suurima kulude vähenemisega tegevusala järgi perioodil 2009–2010

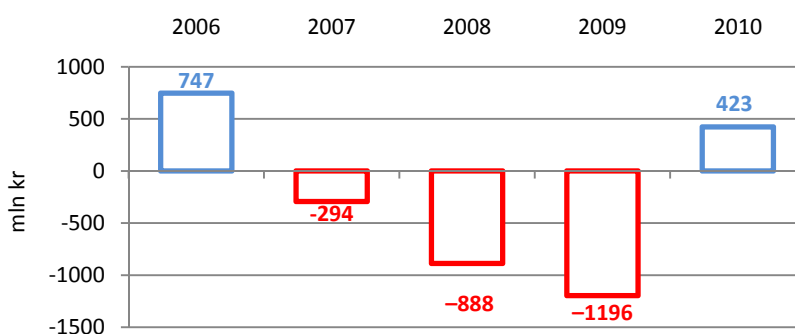
Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

Eelarve üle- või puudujääk

2009. aasta suur puudujääk asendus 2010. aastal ülejäägiga

15. Viimase viie aasta tagasivaates on omavalitsuste kulud ületanud tulused kõige enam 2009. aastal, kui kassapõhises arvestuses kujunes eelarve puudujäägiks ca 1,2 miljardit krooni. 2010. aastal on aga omavalitsuste pingutused kulude vähendamisel, milleks on neid motiveerinud ka riigi fiskaalpoliitilised meetmed tulused ületavate väljaminekute ja laenukoormuse piiramiseks, päädinud sellega, et omavalitsussektori eelarveid kokku võttes lõpetati aasta ca 0,4-miljardise ülejäägiga (vt joonis 17).

Joonis 17. KOVide eelarve üle- või puudujääk perioodil 2005 kuni 2010

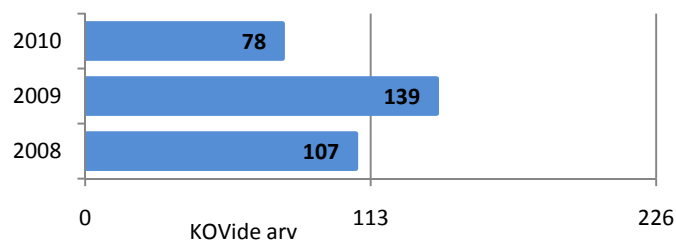
Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

Kas teadsite, et

2009. aasta puudujääk kaeti põhiosas varem üle jäänud rahaga (0,7 miljardi krooni ulatuses) ning ülejäänud osa suurenenud kohustustega (0,3 miljardit krooni) ja finantsvarade realiseerimisega (0,2 miljardit krooni).

2010. aastal suurenes raha ülejääk 0,3 miljardi krooni võrra. Olulisel määral vähendati ülejäägi arvel ka varem võetud kohustusi (0,1 miljardi krooni võrra).

16. 2009. ja 2010. aasta andmete võrdluses vähenes eelmisel aastal oluliselt ka eelarveaasta puudujäägiga lõpetanud omavalitsuste arv (vt joonis 18). Kui 2009. aasta lõppedes oli selliseid valdu-linnu kokku 139, siis eelmisel aastal vaid 78.

Joonis 18. Eelarveaasta eelarve puudujäägiga lõpetanud KOVide arv

Allikas: KOVide eelarve täitmise kuuaruanded

Tulude vähenemise mõjud omavalitsuste töökorraldusele, avalikele teenustele ja majandustegevusele

Tulude vähenemise mõju asutuste arvule

Omavalitsusasutuste arvu ei ole tulude vähenemine oluliselt mõjutanud

17. Kuigi tulude vähenemise tingimustes võib eeldada kokkuhoiu kaalutlustest tulenevat survet eelarvest rahastatavate asutuste struktuuri optimeerimiseks, ei ole tulude kiire vähenemisega aastatel 2009 ja 2010 see eeldus realiseerunud. Riigi- ja kohaliku omavalitsuste asutuste riikliku registri andmestikust ilmneb, et nimetatud perioodil on võrreldes eelnevate aastatega asutuste moodustamise või lõpetamise juhtude arv hoopis vähenenud (vt tabel 2).

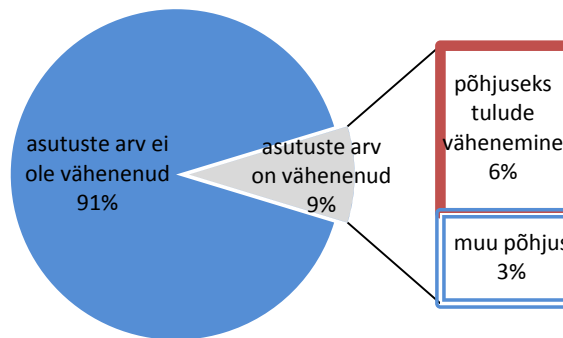
Tabel 2. Perioodil 2007 kuni 2010 moodustatud ja lõpetatud valla-linna ametiasutuste ning nende hallatavate asutuste koguarv (NB! 2010. aasta andmed novembrikuu seisuga)

Aasta	Moodustatud asutuste arv	Lõpetatud asutuste arv
2007	49	34
2008	41	35
2009	25	24
2010	29	30

Allikas: Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklik register

18. Riigikontrolli küsitlusest omavalitsustes selgus samas, et kui asutuste arv oli 2010. aastal mõnes vallas või linnas siiski vähenenud, peeti selle põhjuseks ikkagi tulude vähenemist. Sellist seost tunnistas asutuste arvu vähenemise korral ca 2/3 omavalitsustest (vt joonis 19). Kuna omavalitsuste andmeid kokku võttes on asutuste arv muutunud üldplaanis vähe, võib väita, et majanduskriisist alguse saanud tulude langus ei ole omavalitsusasutuste struktuuris ulatuslikke muutusi kaasa toonud.

Joonis 19. Asutuste arvu vähenemine ja selle põhjused küsitletud KOVides

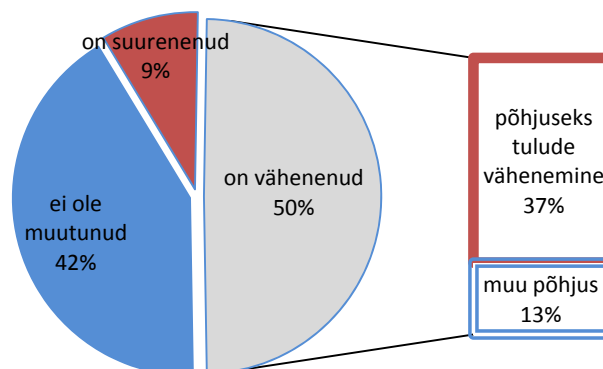

Tulude vähenemise mõjud personalile ja asutuste tööajale

Omavalitsusteenistujate arvu on vähendatud pooltes valdades ja linnades

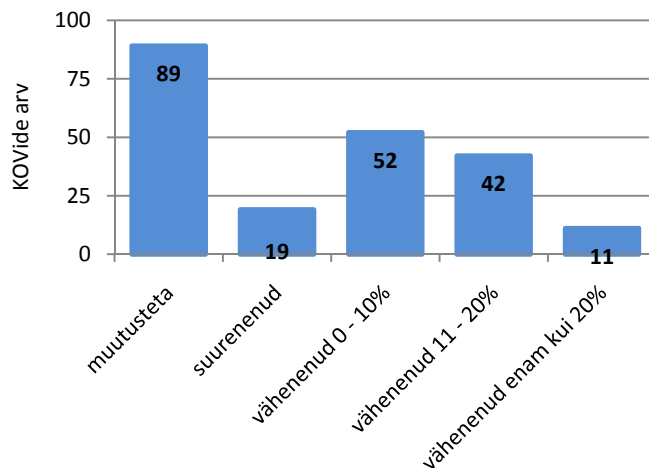
19. Riigikontrolli küsitletud omavalitsustes oli 2010. aastal teenistuses ligikaudu 4% vähem inimesi kui 2008. aastal. Seejuures on teenistujate arvu vähendatud ca 50% valdades ja linnades, kuid ca 9% on ka omavalitsusi, kus teenistujate arv on sellel perioodil suurenenud (vt joonis 20). Tulude ja teenistujate arvu vähenemise põhjuslikku seost tunnistas 37% küsitlusele vastanud omavalitsustest.

Joonis 20. Teenistujate arvu vähenemine ja selle põhjused küsitletud KOVides

20. Küsitluse tulemusena selgus ka see, et teenistujate arvu vähendanutest moodustavad suurima rühma need, kes on personali vähendanud kuni 10% ulatuses (vt joonis 21). Ka keskmiseks teenistujate arvu vähenemise määraks kujunes küsitletutel 10%.

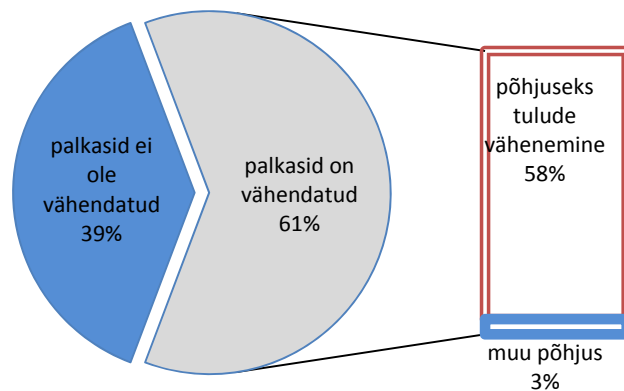
Joonis 21. Küsitletud KOVide jaotus teenistujate arvu muutuse ja selle ulatuse järgi 2010. ja 2008. aasta andmete võrdluses

Teenistujate palkasid on tulude vähenemise tõttu kärpinud enam kui pooled KOVid

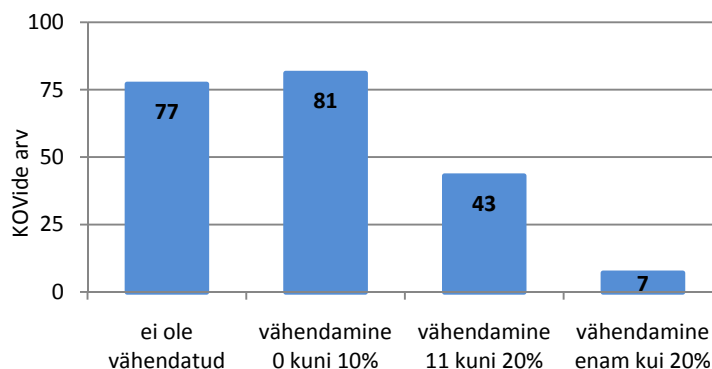
21. Teenistujate arvu vähendamise võrreldes on rohkem selliseid omavalitsusi, kes on vähendanud teenistujate palkasid. Küsitletud 213 omavalitsusest olid 2010. aastal kehtinud palgad väiksemad 2008. aasta palkadest 61%-l juhtudest. Tulude vähenemise tagajärjeks pidas sellist muutust 58% vastanud omavalitsustest (vt joonis 22). Tähelepanu väärib ka see, et ligikaudu 30% omavalitsustest on vähendanud nii teenistujate arvu kui ka nende palkasid.

Joonis 22. Teenistujate palkade vähenemine ja selle põhjused küsitletud KOVides

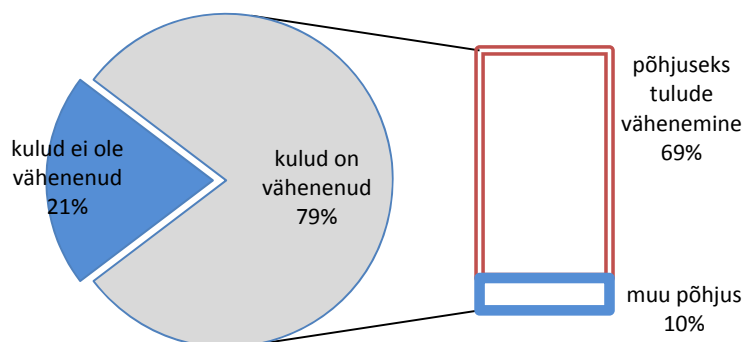
22. Kui küsitletud omavalitsus oli teenistujate palkasid kärpinud, siis enamasti on vähendamine jäänud 10% piiresse (vt joonis 23). Ootuspäraselt on palgad mõnevõrra enam vähenenud omavalitsustes, kus ka maksutulud on teinud läbi suurema languse. Nii oli omavalitsustele, kus palgad jäid kärbetest puutumata, kriisiperioodil iseloomulik keskmiselt 17%, palkasid vähendanud omavalitsustele aga 19% maksutulude vähenemine. Teenistujate arvu ja maksutulude muutuse vahel samal perioodil selline seos näiteks puudub.

Joonis 23. Küsitletud KOVide jaotus teenistujate palkade muutuse ja selle ulatuse järgi 2010. ja 2008. aasta andmete võrdluses

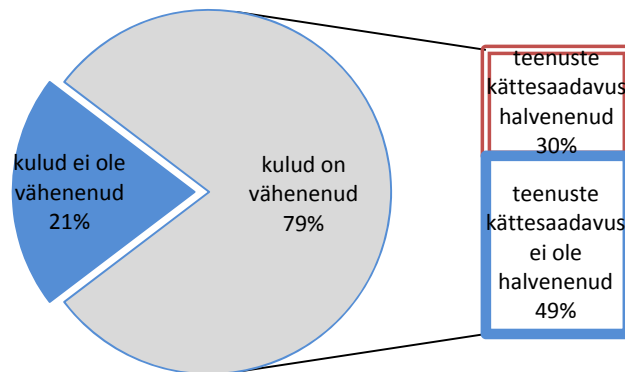
23. Teenistujate arvu ja nende palkade ning koos nimetatutega ka personali kogukulude muutuste põhjusi kokku võttes pidas 69% vastanud omavalitsustest muutuste ajendiks tulude vähenemist (vt joonis 24). Muude põhjustena esinesid vähemal määral veel töökorralduse efektiivsemaks muutmine, teenuste sisseostmine või ülesannete delegeerimine omavalitsusest välja.

Joonis 24. Personalikulude muutus ja selle põhjused

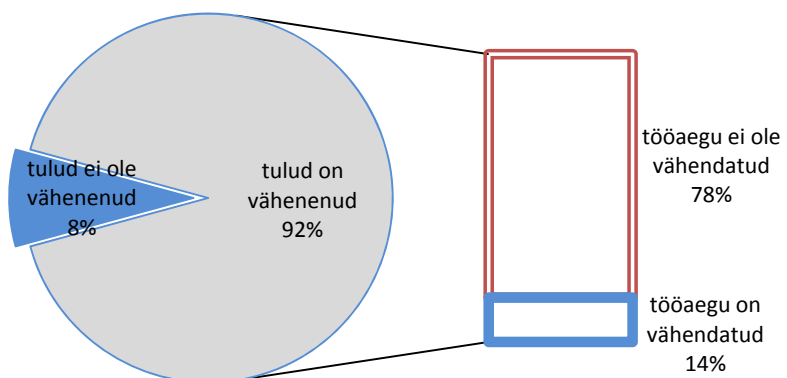

Personalikulude vähenemine on halvendanud teenuste kättesaadavust pea kolmandikus omavalitsustes

24. Personalikulude vähenemise negatiivse mõjuna on küsitletud omavalitsuste hinnangul kaasnenud nende vallas või linnas avalike teenuste kättesaadavuse halvenemine 30%-l juhtudest. Ligikaudu pooled küsitletutest olid aga seisukohal, et personalikulude kokkuhoid ei ole teenuste kättesaadavust mõjutanud (vt joonis 25). Samuti on täheldatav, et omavalitsustes, kus leiti personalikulude vähenemisel olevat negatiivne mõju avalike teenuste kättesaadavusele, on personalikulud vähenenud keskmiselt umbes 2% enam kui omavalitsustes, kus nii ei arvatud.

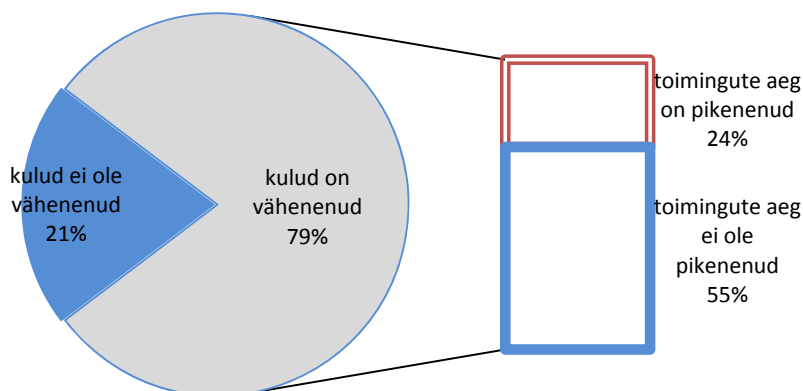
Joonis 25. Personalikulude vähenemise mõju avalike teenuste kättesaadavusele küsitletud KOVides

25. Koos tulude vähenemisega muutus mitmes omavalitsuses aktuaalseks ka vajadus lühendada omavalitsusasutuste töö- ja lahtiolekuaegasid. Nii on toiminud ligikaudu 14% omavalitsustest (vt joonis 26). Peamiselt muudeti lahtiolekuaegu raamatukogudes, avalikes internetipunktides, kuid toodi välja ka lasteaedade ning huviringide töötaja lühendamist. Mõni omavalitsus märkis, et vallavalitsuse lahtiolekuaja lühendamise ja ametnike suurenenud töökoormuse tõttu on edasilükkamatute toimingute tegemiseks vallakodanikke tulnud saata naabervaldale (nt sünni registreerimiseks).

Joonis 26. Tulude vähenemise mõju asutuste tööaegadele küsitletud KOVides

26. Ka haldustoimingute ajakulule ei ole suurema osa (55%) küsitletud omavalitsuste hinnangul personalikulude vähenemine enamasti mõju avaldanud (vt joonis 26).

Joonis 27. Personalikulude vähenemise mõju haldustoimingute ajale küsitletud KOVides

Väljavõtte ühe KOVi vastusest:

„Personalikulude vähenemisest tingituna oli vallamaja 2010. aastal (aprill–november) reedeti ajutiselt kodanike vastuvõtuks suletud seoses ametnike palgata puhkustega. Samuti ei ole võimalik lasteaias rakendada täies mahus nn hea alguse meetodikat. Mitmete ametikohtade koondamise tulemusel on vallakodanike õiguslane nõustamine oluliselt vähenenud, sotsiaaltöö valdkonnas on klientidega suhtlemise ja olukorra kaardistamiseks kuluv aeg lühenenud. Vähendatud on kassa lahtiolekuaegu. Samuti on vähendatud lasteadeade ja raamatukogude lahtiolekuaegu ning ujula on suveperioodil suletud.“

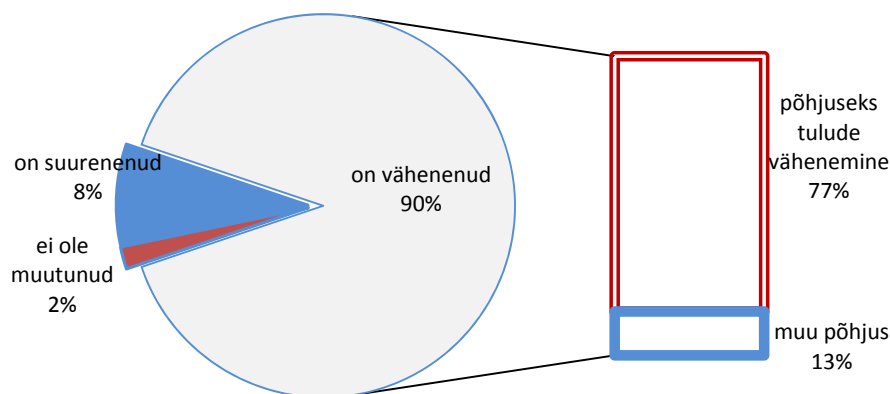
27. Ligikaudu veerandil omavalitsustest on personalikulude eelarve vähenemisega seoses haldustoimingute aeg siiski pikenenud. Vastustest selgus samuti, et ametnike suure töökoormuse või asendaja puudumise tõttu on peamiselt kannatanud erinevate taotluste menetlemine ja lubade väljastamine. Enim on viibinud planeeringute ja ehitusega seotud avalduste menetlemine, kuid pikenenud on ka maaküsimuste, jäätmekäitluse ja toetuste maksmisega seotud otsuste tegemise aeg. Samuti on varasemast rohkem aega võtnud erinevatele avaldustele ja teabenõuetele vastamine. Tekkinud on viivitused andmete registrisse esitamisel. Ametnike palgata puhkused või töötaja lühendamise on toonud elanikele kaasa pikemad ooteajad ametnike vastuvõtule saamiseks. Küsitlusest selgusid aga ka vastupidiseid seisukohti: nii mõnigi leidis, et majanduskriis on nende töökoormust sootuks vähendanud, kuna nõudlus erinevate lubade jms järele on vähenenud.

Tulude vähenemise mõjud vara majandamisele

Majandamiskulude ja investeeringute eelarve vähendamine torkab enim silma teede ja tänavate seisundis ning tänavavalgustuses

28. Sarnaselt personalikuludega on ka majandamiskulude ja investeeringute vähenemise põhjus enamjaolt seotud omavalitsuse tulude üldise vähenemisega. Sel seisukohal oli keskmiselt 3/4 Riigikontrolli küsitlusele vastanud KOVidest (vt joonis 28 ja 29).

Joonis 28. Tulude vähenemise mõju majandamiskulude muutusele küsitletud KOVides

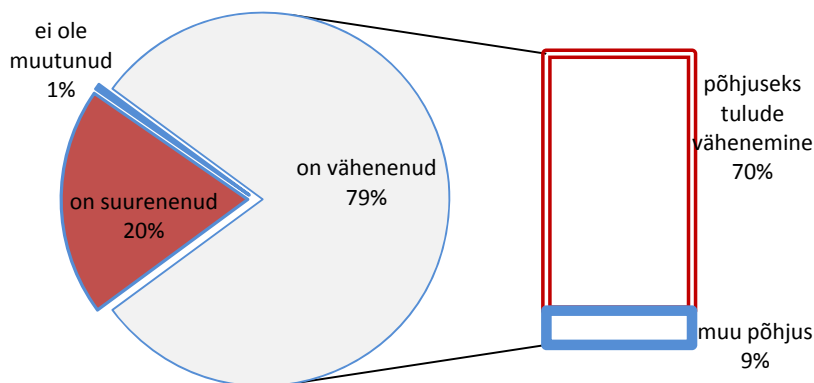
Kas teadsite, et

2010. aastal korraldasid omavalitsusasutused ligikaudu kaks korda vähem hankeid kui 2008. aastal.

aasta	hangete arv
2007	1106
2008	2082
2009	1496
2010	1079

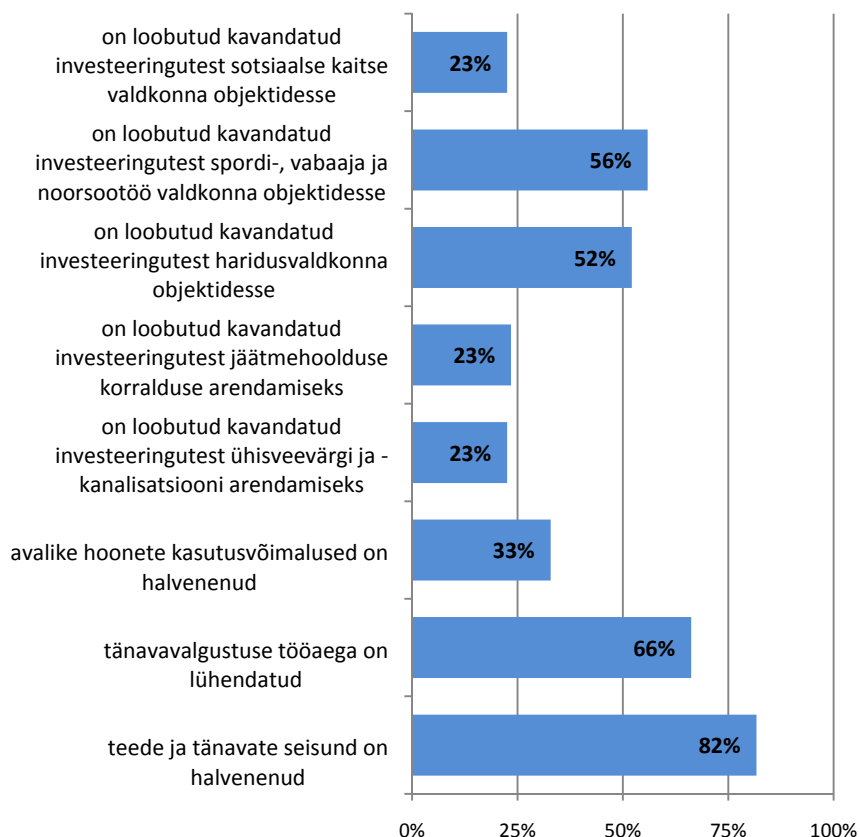
Allikas: riigihangete register

Joonis 29. Tulude vähenemise mõju investeeringute muutusele küsitletud KOVides

29. Hinnates tulude vähenemise tagajärgi majandamiskuludele ja investeeringutele, nimetasid küsitletud kõige enam kannatanud valdkondadena teede ja tänavate korrashoidu (82% vastanutest). Samuti selgus, et ligikaudu 66%-l juhtudest on vajadus väljaminekuid piirata viinud tänavavalgustuse tööaja lühendamiseni. Enam kui pooled küsitluses osalenud omavalitsused tõid kulukärbete tagajärgedena välja ka loobumise kavandatud investeeringutest hariduse ning spordi, vaba aja ja noorsootöö valdkonna objektidesse (vt joonis 30).

Joonis 30. Majandamiskulude ja investeeringute eelarve vähendamise tagajärjed küsitletud KOVides

Väljavõtte ühe KOVi vastusest:

„22.30–05.30 põleb iga kolmas lamp. Suvel oli öösiti tänavavalgustus täiesti välja lülitatud.“

Väljavõtte ühe KOVi vastusest:

„2010. aasta talvel olid koolis madala sisetemperatuuri tõttu nn külmapühad.“

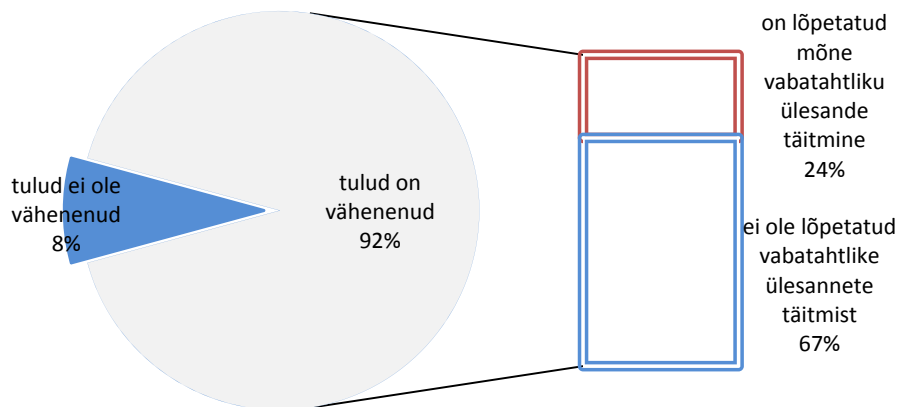
Tulude vähenemise mõjud avalike teenuste mitmekesisusele

30. Teede ja tänavate seisundi halvenemine väljendub küsitletute andmetel selles, et puuduvad võimalused teha endises mahus hädavajalikke hooldustöid nagu löökaukude parandamine kõvakattega teedel, kruusateede hõõveldamine jms, rääkimata investeeringutest teedesse. Tänavavalgustuse tööaega lühendati paljudes omavalitsustes mitme tunni võrra ööpäevas, samuti on olnud tavaks lülitada valgustus teatud osal tänavast või teatud hulgal tänavavalgustuslampides kulude kokkuhoiuks välja. Avalike hoonete kasutusvõimaluste halvenemise kirjeldamisel leidis mitmel juhul äramärgimist kulude kokkuhoiust tingitud elektri- ja soojusenergia tarbimismahu kriitiline vähenemine, mis on halvendanud nii personali töötingimusi kui ka teenuste tarbimise võimalusi. Viimases kategoorias nimetati sarnaselt teehoiu valdkonnaga mitmel juhul probleemina ka hoonete seisundi säilitamiseks vajalike hooldusremontide tegemata jätmist.

Tulude vähenemisel on iga neljas omavalitsus lõpetanud mõne vabatahtliku ülesande täitmise

31. Riigikontroll küsis omavalitsustelt ka seda, kas tulude vähenemine on põhjustanud mõne vabatahtliku (s.o seadustest mittetuleneva) omavalitsusliku ülesande täitmise lõpetamise. Selgus, et ligikaudu veerand omavalitsustest on mõne parematel aegadel enda kanda võetud ülesande täitmise kas lõpetanud või selle mahtu vähendanud (vt joonis 31).

Joonis 31. Tulude vähenemise mõju omavalitsuse vabatahtlike ülesannete täitmisele

32. Valdav osa lõpetatud tegevustest seisnesid erinevate toetuste maksmises. Seejuures on levinumatel juhtudel olnud tegemist spordi- ja kultuurivaldkonna toetuste maksmise lõpetamise või ürituste korraldamisest loobumisega (vt tabel 3). Varasema ajaga võrreldes on väiksema toetusega omavalituste eelarvetest pidanud leppima ka piirkondlik mittetulundussektor.

Tabel 3. Levinumad teenuste valdkonnad, kus tulude vähenemise tõttu on küsitletud KOVides ülesannete täitmine lõpetatud

Vabatahtlik ülesanne/toetus	KOVide arv
spordi- ja kulutuuri toetused ning -üritused	19 (9% vastanutest)
toetused kolmandale sektorile, sh MTÜdele, SAdele	12 (6% vastanutest)
päästeteenistus, korrakaitse	6
heakorra edendamise toetused	3
erateede remondi ja hooldamise toetus	3
kalmistute pidamise toetus	2
perearstitoetus	2
teenused-toetused eakatele	2

Tulude vähenemise mõjud KOVi võimele täita rahalisi kohustusi

Väljavõte ühe KOVi vastusest:

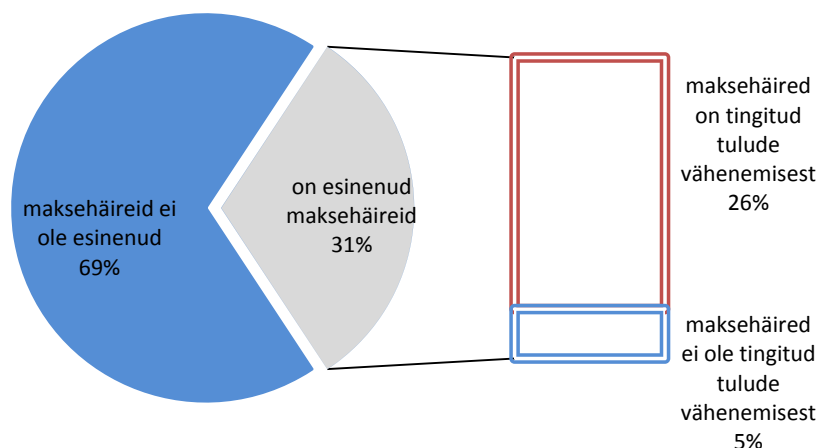
„Pidev vajadus põhjustada maksetega hilinemist on loonud stressirohke töökeskkonna. Maksu- ja Tolliametilt taotletud maksude ajatamine on toonud kaasa täiendava intressikulu. Pangalt taotletud laenu maksepuhkus on põhjustanud kohustuste lükkumise kaugemasse tulevikku ja toonud kaasa täiendava intressikulu.“

Väljavõte ühe teise KOVi vastusest:

„... vallas ei ole esinenud probleeme võetud rahaliste kohustuste täitmisega. Kindlasti ei saa väita, et see tuleneb rahaliste vahendite piisavast olemasolust. Endale võetud ülesannetega toimetuleku eelduseks on allasutustega ja valla osakondadega kokkulepitud väga kindlad ja täpselt täidetavad finantsjuhtimise alused. Juba eelarve koostamisel oleme olnud äärmiselt konservatiivsed. ... Kui kogu meeskond (kõik asutused, töötajad ja ametnikud) on endale teadvustanud hetke olukorra ja vaatavad tulevikku ühtemoodi, on võimalik „ellu jääda“ ka olukorras, kus eelarve maht on kahe aasta jooksul veerandi võrra vähenenud. Aga see on väga raske.“

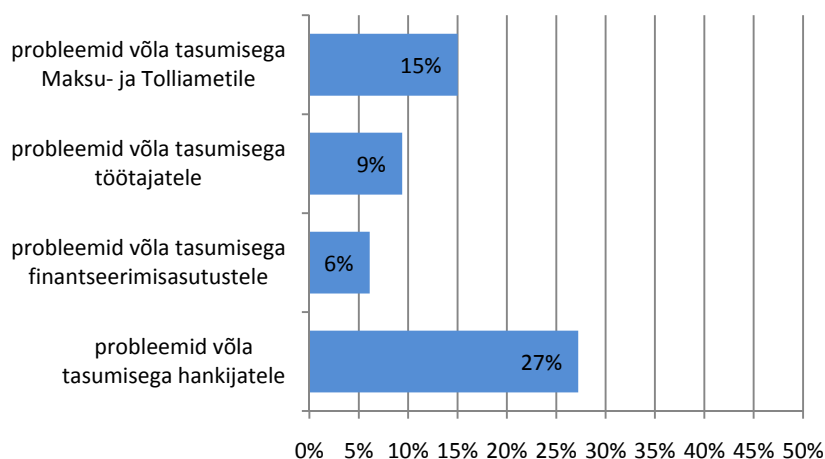
Probleeme rahaliste kohustuste täitmisel on kogenud kolmandik omavalitsustest

33. Riigikontrolli küsitletud valdadest ja linnadest tunnistas 31%, et neil on esinenud 2010. aastal probleeme rahaliste kohustuste tähtaegse täitmisega. Seejuures peab 26% vastanutest maksehäirete põhjuseks tulude vähenemist, millele ei suudetud vastavas ulatuses kulude piiramisega kiirelt reageerida (vt joonis 32). Tuleb ka nentida, et maksehäireid tunnistanud omavalitsustes on tulud vähenenud mõnevõrra rohkem kui omavalitsustes, kus maksehäireid ei ole esinenud: maksehäiretega KOVides olid tulud 2010. aastal võrreldes 2008. aastaga vähenenud keskmiselt 18% ja maksehäireteta KOVides 15%.

Joonis 32. Tulude vähenemise mõju tekkinud maksehäiretele küsitletud KOVides

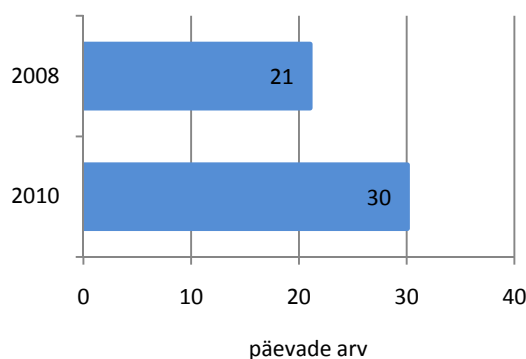
34. Kõige sagedamini ei ole kinni peetud kaupade ja teenuste ostmisel hankijaga kokkulepitud maksetähtaegadest, mida on tulnud ette 27%-l vastanud omavalitsustest. Olulisel määral on ka omavalitsusi, kes ei ole õigel ajal suutnud riigile makse tasuda (vt joonis 33).

Joonis 33. Levinumad valdkonnad, kus küsitletud KOVid tunnistavad makseraskusi

35. Analüüsinud küsitletud omavalituste finantsandmeid, saab järeldada, et keskmiselt on viimastel aastatel pikenenud hankijate ees võetud rahaliste kohustuste täitmise aeg kolmandiku võrra. 21 päeva asemel 2008. aastal kulus 2010. aasta arvete tasumiseks keskmiselt 30 päeva (vt joonis 34).

Joonis 34. Hankijatele võla tasumiseks kulunud päevade hinnanguline keskmine arv majandamiskulude ja hankijatele tasumata arvete saldo põhjal

/allkirjastatud digitaalselt/

Airi Mikli
Kohaliku omavalitsuse auditi osakond

Ülevaate iseloomustus

Ülevaate eesmärk

Töö eesmärgiks oli selgitada, kuidas mõjutas omavalitsuste hinnangul majanduskriisiga kaasnenud tulude vähenemine valla- ja linnaasutuste töökorraldust, ülesannete täitmist ja majandamist.

Ülevaate ulatus ja käsitusviis

Ülevaate koostamiseks kasutatud teavet koguti põhiosas kõigile valdadele ja linnadele saadetud elektroonilise küsimustikuga, mille tagastas Riigikontrollile 213 omavalitsust. Küsimused olid suunatud 2010. aasta võrdluses 2008. aasta tulude vähenemisest tingitud mõjude tuvastamisele ja kirjeldamisele.

Tabel 4. Küsitlusele vastanud ja vastamata jätnud KOVide arv maakondade kaupa

Maakond	Vastuse saatnud KOVide arv	Vastuse mittesaatnud KOVide arv
Harjumaa	23	1
Hiiumaa	4	1
Ida-Virumaa	21	1
Jõgevamaa	11	2
Järvamaa	12	
Läänemaa	11	1
Lääne-Virumaa	13	2
Põlvamaa	14	
Pärnumaa	19	1
Raplamaa	10	
Saaremaa	15	1
Tartumaa	21	1
Valgamaa	11	2
Viljandimaa	15	
Võrumaa	13	
KOKKU	213	13

Tulude, kulude ja eelarve tulemi üldiste muutuste kirjeldamiseks kasutati andmeid KOVide eelarve täitmise kuuaruannetest (<http://www.fin.ee/?id=11182>) ning saldoandmike infosüsteemist (<https://saldo.fin.ee/public.action>).

Ülevaate lõpetamise aeg

Ülevaade on koostatud 2011. aasta aprillikuus.

Ülevaate koostajad

Ülevaate koostanud meeskonda kuulusid auditijuht Tambet Drell ning audiitorid Reet Rutus ja Silva Helmrosin.

Kontaktandmed

Ülevaate kohta saab lisainfot Riigikontrolli kommunikatsiooniteenistusest tel +372 640 0704 või +372 640 0777, e-post riigikontroll@riigikontroll.ee.

Aruande elektrooniline koopia (pdf) on saadaval koduleheküljel www.riigikontroll.ee.

Aruande kokkuvõte on saadaval ka inglise keeles.

Aruande number Riigikontrolli asjaajamissüsteemis on 2-1.9/11/50042/3.

Riigikontrolli postiaadress on:

Narva mnt 11a
15013 TALLINN
Tel +372 640 0700
Faks +372 661 6012
riigikontroll@riigikontroll.ee